

**MAYIN ÇALIŞMALARI
YASASININ
HAZIRLANMASI
BİR REHBER**

**Geneva International Centre for
Humanitarian Demining
Centre International de
D minage Humanitaire - Gen ve**



Cenevre Uluslararası İnsani Mayınsızlaştırma Merkezi (CUİMM) mayınlar ve patlamamış mühimmatın (PAM) etkilerini azaltma konusunda uluslararası camianın çabalarını destekler. Merkez operasyonel yardım sağlar, aktif araştırma yapar ve Anti-Personel Mayın Yasağı Anlaşmasının uygulanmasını destekler.

Daha fazla bilgi için lütfen aşağıdaki adresle irtibata geçiniz:

Geneva International Centre for Humanitarian Demining

7bis, avenue de la Paix

P.O. Box 1300

CH-1211 Geneva 1

Switzerland

Tel. (41 22) 906 1660

Fax (41 22) 906 1690

www.gichd.ch

info@gichd.ch

CUİMM, *Mayın Çalışmaları Yasasının Hazırlanması – Bir Rehber*, Cenevre 2004

© Cenevre Uluslararası İnsani Mayınsızlaştırma Merkezi

Bu belgede ifade edilen görüşler Cenevre Uluslararası İnsani Mayınsızlaştırma Merkezine aittir. Bu yayında kullanılan isimlendirmeler ve malzemenin sunumu, hiçbir biçimde, Cenevre Uluslararası İnsani Mayınsızlaştırma Merkezinin, herhangi bir ülke, bölge veya sahanın, veyahut söz konusu bölgelerin yetkili otoriteleri ya da silahlı gruplarının yasal statüsü, veya sınır ya da cephelerinin sınırlarının belirlenmesi hakkında herhangi bir görüşünü ifade veya ima etmez.

İçindekiler

1. Giriş	1
Rehberin amacı	1
Mayın çalışması nedir	1
Mayın çalışmalarının koordinasyonu: Ulusal Mayın Çalışmaları	2
Devletler mayın çalışmalarını neden ulusal yasa ile düzenlemeli?	2
2. Mayın çalışmalarını düzenleyen yasa taslağının hazırlanması	4
Arka plan	4
Bakanlıklar arası istişare	4
Mayın çalışması yapan profesyonellerle görüşmeler	5
Diğer Devletlerin deneyimlerinden öğrenmek	5
3. Mayın Çalışmaları Yasasının İçeriği	6
Giriş	6
Ulusal Mayın Çalışmaları Otoritesi	6
Mayın Çalışmaları Merkezi	7
Mayın çalışmalarının yürütülmesi	8
Mayın çalışmaları operatörlerine yetki verilmesi ve denetlenmeleri	9
Dikkate alınması gereken diğer hususlar	9
Tanımlar	9
Uluslararası anlaşmalardan doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesi	10
Kazalarla ilgili sorumluluk	10
4. Sonuç	11
5. Son notlar	12
6. Kaynakça	13
7. Ekler	14
Ek 1. Ulusal Mayın Çalışmaları Yasasına dahil edilmesi tavsiye edilen ifadeler	14
Ek 2. Mayın Çalışmaları Yasası hazırlanırken ilişkiye geçilebilecek kuruluşlar	17
Ek 3. Kısaltmalar	18
Ek 4. Başlıca Terimlerin Açıklaması	19

Teşekkür

Mayın Çalışmaları Yasasının Hazırlanması – Bir Rehber, Lou Maresca tarafından yazılmıştır. Rehber, Birleşmiş Milletler kalkınma Programının isteği üzerine hazırlanan Ulusal Mayın Çalışmaları Yasasının İncelenmesi'nin bulgularına dayanmaktadır. Rehber Jack Glattbach editörlüğünde, Françoise Jaffre tarafından yayına hazırlanmıştır. Birleşik Krallık Uluslararası Kalkınma Dairesi projeye fon sağlamış, projeyi Cenevre Uluslararası İnsani Mayınsızlaştırma Merkezi (CUI/MM) Sosyo-Ekonomik Daire Başkanı Eric Filippino yönetmiştir (e.filippino@gichd.ch).

Giriş

Rehberin amacı

Bu belgenin amacı, kara mayınları veya patlamamış mühimmat (PAM) bulunan ülkelerdeki hükümetler, mayın çalışması yürüten profesyoneller ve diğer ilgili taraflara, “mayın çalışmalarını” düzenleyen ve koordine eden ulusal yasaların geliştirilmesinde yardımcı olmak, bu tür bir yasada bulunması gereken temel unsurları ve yasanın hazırlık sürecinde dikkate alınması gereken noktaları tespit etmektedir. Bu doküman, Cenevre Uluslararası İnsani Mayınsızlaştırma Merkezi'nin (CUİMM) 2003 yılında yayınladığı *Ulusal Mayın Çalışmaları Yasasının İncelenmesi*'nin (*A Study of National Mine Action Legislation*) sonuç ve tavsiyelerine dayanmaktadır. Elinizdeki rehber, mayın çalışması standartlarını tespit etmemektedir. Bu standartlar Uluslararası Mayın Çalışması Standartları'nda (UMÇS)¹ ortaya konmuştur. Aynı şekilde, Anti-Personel Mayın Yasağı Anlaşması veya Belirli Konvansiyonel Silahlar Hakkında Anlaşmanın (BKSHA) Düzeltilmiş II. Protokolünün uygulanmasının gerektirdiği şartlar bu doküman tarafından ele alınmamıştır. Kızıl Haç Uluslararası İlişkiler Komitesi, Anti-Personel Mayın Yasağı Anlaşmasının uygulanması konusunda, ulusal yasalar üzerine bir enformasyon kitapçığı hazırlamıştır.² Bahsedilen konularda daha fazla bilgi için bu belgelere başvurulmalıdır.

Mayın çalışması nedir

Uluslararası Mayın Çalışmaları Standartları (UMÇS) mayın çalışması terimiyle, PAM ve kara mayınlarının sosyal, ekonomik ve çevresel etkilerini azaltmayı hedefleyen etkinlikleri kast etmektedir. Mayın çalışmaları bu silahların yarattıkları riskleri; insanların güven içinde yaşayabilecekleri ve ekonomik, sosyal ve sağlık şartlarının mayın ve PAM kirliliğinin neden olduğu kısıtlamalar olmaksızın geliştirilebileceği bir seviyeye indirmeyi amaçlamaktadır.

Mayın çalışmaları beş tamamlayıcı faaliyetten oluşur:

- Mayınların yarattığı risk üzerine eğitim,
- İnsani mayınsızlaştırma (mayın ve PAM araması, haritalanması, işaretlenmesi ve temizlenmesi),
- Kurbanlara yardım edilmesi, mayın ve PAM kurbanlarının bakımı ve ekonomik, sosyal uyumunun sağlanması
- Stokların imhası
- Anti-personel mayınların kullanımına karşı taraf olma.³

Bu faaliyetler bakanlıklar, uluslararası ve bölgesel kuruluşlar, ticari şirketler ve sivil toplum kuruluşları (STK) tarafından yürütülebilir. Bu aktivitelerin somut durumlarda ne ölçüde uygulanacağı, söz konusu ülkenin mayın ve PAM probleminin boyutu ve şiddetine bağlıdır.

Mayın çalışmalarının koordinasyonu: Ulusal Mayın Çalışmaları Otoritesi ve Mayın Çalışmaları Merkezi

Mayın çalışmalarının kapsamının genişliği ve bu çalışmalara katılan tarafların çokluğu nedeniyle, bir ülkenin mayın ve PAM problemine çözüm bulmak, ulusal ve yerel düzeylerde koordinasyon gerektirir. Temel sorumluluk, mayınlardan etkilenen ülkenin hükümetine aittir. Hükümet tarafından ulusal bir mayın çalışmaları programının politikalarının üretilmesi, düzenlenmesi ve koordine edilmesinden sorumlu bir **Ulusal Mayın Çalışmaları Otoritesi** (UMÇO) görevlendirilir. UMÇO, mayın çalışmalarının etkin bir biçimde idare edilmesi için gereken yerel ve ulusal şartların sağlanmasından sorumludur. UMÇO kendi ülkesinin sınırları içindeki mayın çalışmaları programının, mayın çalışması standartlarının oluşturulması ve Daimi İşletim Prosedür ve Talimatlarının⁴ oluşturulması dahil, bütün yönlerinden nihai olarak sorumludur.

UMÇO'nun operasyonel kolu, **Mayın Çalışma Merkezidir** (MÇM). Bu kurum sahadaki mayın çalışmalarını yürütür. UMÇO'nun politikalarını hayata geçirir, mayın çalışması yapan farklı kurum ve örgütlerin gündelik çalışmasını koordine eder. UMÇO ve MÇM ikilisi genellikle, mayın ve PAM'dan etkilenen bir ülkedeki mayın çalışmalarını koordine eden temel yapıdır.

UMÇO ve MÇM'nin sorumluluk ve yapıları hakkında daha fazla bilgi Bölüm 3'te bulunmaktadır. Bu kurumların yaratılmasının önemi ne kadar vurgulansa azdır. Mayın ve PAM tehdidinin hızla ortadan kaldırılması ve kurbanlara ve etkilenen topluluklara hızlı ve etkin yardım sağlanmasında temel kurumlar olarak kabul edilmektedirler. Bu kurumların oluşturulması; Birleşmiş Milletler (BM), uluslararası mayın çalışmaları camiası ve taraf Devletler tarafından ısrarla tavsiye edilmektedir.⁵

Devletler mayın çalışmalarını neden ulusal yasa ile düzenlemeli?

Devletler UMÇO ve/veya MÇM yaratmak için çeşitli yasal yöntemler kullanmışlardır. Bu yöntemler arasında meclisten yasa geçirmek, başbakan, başkan veya bir bakan tarafından kararname, talimat veya benzeri yasal düzenlemeler yapılması söz konusudur.

Ancak mayın/PAM'dan etkilenen ülkelere ısrarla **ulusal bir yasa** yapmaları tavsiye edilmektedir. Ulusal yasa, bir ülkenin (Meclis, Kongre gibi) yasama organı tarafından kabul edilen ve cumhurbaşkanı tarafından onaylanan bir kamu yasasıdır. Ulusal yasa tercih edilmektedir çünkü normalde böyle bir yasa hükümet, bakanlıklar, ulusal meclis ve bazı durumlarda uluslararası kuruluşların kapsamlı bir işbirliği sürecinin ürünü olacaktır.⁶ Bu süreç, çözülmesi gereken mayın problemleri, yapılacak çalışmalar ve yasa taslağının hazırlanmasının sonuçlarını kapsamlı bir şekilde ele alma fırsatı sunacaktır.

CUİMM'in yayınladığı *Ulusal Mayın Çalışmaları Yasasının İncelenmesi*'nde işaret edildiği gibi, bazı ülkelerin mayın çalışmalarını düzenlemekte kullandığı yöntemler bir dizi önemli alanda yetersiz kalmıştır.⁷ Yasanın içeriği ve sonuçları hakkındaki daha geniş bir istişare bu sorunları engelleyebilir.

Kutu 1. Mayın çalışmalarını ulusal yasa ile düzenlemenin avantajları

- Ulusal meclis ve hükümet birimlerinin yasanın oluşumuna geniş katılımı, mayın çalışmalarının amacının, UMÇO ve MÇM'nin sorumlulukları ve ihtiyaçlarının daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.
- Mayın çalışmalarıyla ilgili bakanlıklar ve meclis komisyonlarının koordinasyon ve işbirliği etkinleştirilmiş ve güçlendirilmiş olacaktır.
- UMÇO ve MÇM ulusal yasa temelinde güçlü bir idari yetki ve nüfuza sahip olacaktır.
- UMÇO ve MÇM'nin rolü ve sorumlulukları daha net olarak belirlenebilecektir.
- Yakın işbirliği, mayın çalışmalarının görevlendirme, planlama ve yapılandırılmasında spesifik olunmasını ve şeffaflığı sağlayacaktır.
- Ve böylelikle, Bağış Yapanlar, Ülke Yurttaşları ve yerel toplulukların denetimine daha açık olunacaktır.

Kısaca, ulusal yasa yapılması mayın çalışmalarını etkinleştirecektir. Bu durum mayın çalışmaları için yardım ve fon bulunmasında yardımcı bir unsur olacaktır. "Mayın çalışmaları yasasının" benimsenmesi, uluslararası mayın çalışmaları camiası tarafından, mayın/PAM kirlenmesinin sonuçlarını ortadan kaldıracak bir çerçeve oluşturulmasında önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir. **Kararname ve benzeri yasal araçların** da mayın çalışmalarını düzenlemekte yaşamsal bir rol oynayabileceğini belirtmek gerekir. Hükümetin bütünüyle çalışır halde olmadığı veya çok sayıda çatışan önceliklere sahip olduğu durumlarda bu yöntemler, mayın çalışmalarına olanak sağlamanın pratik bir yolu olmaktadır.⁸

Kararname ve diğer yasal olarak bağlayıcı araçlar, mayın çalışmalarını koordine etmek için hızla bir UMÇO ve MÇM kurabilirler. Fakat böylesi durumlarda bile, sonuç itibarıyla ulusal yasa kabul edilmelidir.

Her ne kadar yukarıda sayılan avantajların birçoğu, kararnameler ve diğer yasal yöntemlerle sağlanabilse de, yasama sürecine eşlik eden istişare ve şeffaflık, genelde ihmal edilmekle birlikte, mayın çalışmalarının amacına ulaşmasını sağlayacak önemli hususlardır.⁹

Mayın çalışmalarını düzenleyen yasa taslağının hazırlanması

Arka plan

İyi bir yasa genellikle tatmin edici bir hazırlık çalışmasının ürünüdür. Faaliyet alanları mayın çalışmaları ile kesişen hükümet bakanlıkları ve daireleriyle, yabancı mayın çalışmaları uzmanlarıyla istişare, kapsamlı ve etkin bir yasa hazırlanmasının önemli bir parçasıdır.

Bakanlıklar arası istişare

Bölüm 1’de belirtilen mayın çalışmaları, çeşitli bakanlıklarının politikaları ve çalışmaları açısından sonuçlar doğurmaktadır. Mayın alışmaları yasının hazırlanması sürecinde bu kurumlarla görüş alış verişine gidilmelidir. Aşağıda Kutu 2’de mayın çalışmalarıyla en sık ilişki içinde olan bakanlık ve devlet daireleri belirtilmiştir. Genellikle hkmetlerin, bakanlıklarını ve dairelerini, yeni yasa nerileri hususunda haberdar etmekte kullandığı bir prosedürleri vardır.

Bakanlıklar veya daireler arası istişareler, mayın çalışmaları yapan ilgili kuruluşlarla bir araya gelmek ve görüş alış verişinde bulunmak amacıyla kullanılmalıdır.

Böylece ilgili taraflar, yasa taslağının hazırlanması sırasında kendi sorumluluk alanları içindeki hususların dikkate alınmasına katkıda bulunmuş olacaktadırlar. Bir diğer önemli nokta da, bu süreçte, yasanın kabulünden önce değiştirilmesi veya kaldırılması gereken mevcut yasa ve politikaların tespit edilebilecek olmasıdır.

İstişare süreci ülkeden ülkeye büyük lde değişiklik gösterebilir. Bakanlıklar arası ve daireler arası istişare, yasa taslağı hazırlama süreci başlamadan, erken bir aşamada yapılmalıdır. Böylece yasanın kapsamı ve amacı üzerine kafa karışıklığından ve yasanın kabul ve uygulamaya konulması sürecindeki istenmeyen gecikmelerden kaçınılabilir.

Kutu 2. Mayın çalışmaları ile en sık ilişkilendirilen bakanlıklar ve daireler

İnsani Mayınsızlaştırma /PAM Temizliği	Mayın/PAM risk eğitimi	Anti-personel mayın stok imhası	Kurbanlara yardım	Ant-personel mayınlarının kullanımına karşı taraf olma
Savunma Sınırlar İçişleri/güvenlik Kamu Hizmetleri Taşımacılık Tarım Çevre	Eğitim Enformasyon	Savunma Sınırlar İçişleri/güvenlik	Sağlık Sosyal hizmetler Gazilik işleri	Dışişleri Savunma İçişleri/güvenlik

Not: Bu tablo mayın çalışmalarıyla en sık ilişkilendirilen başlıca bakanlıklar ve devlet dairelerinin listesidir. Diğer bakanlık ve dairelerin sorumlulukları da bu faaliyetlerin alanına girebilir. Vergiler ve gümrükler, planlama, ihracat ve ithalat kontrolleri ve kadın çalışmalarından sorumlu bakanlıklar bunlar arasındadır. Mayın çalışmaları yasanın geliştirilmesinde bu kurumlar da istişare sürecinin parçası olmalıdırlar.

Mayın çalışması yapan profesyonellerle görüşmeler

Birçok uluslararası kuruluş ve STKlar mayın çalışmalarında geniş deneyim sahibidir ve mayın çalışmaları yasanın hazırlanması sırasında kendileriyle görüşülmelidir. Söz konusu ülkede operasyonel durumdaki kuruluşlar özellikle önemlidir. Bu kuruluşlar ülkenin mayın/PAM probleminin çapı ve özellikleri, ayrıca mayın çalışmalarını etkileyen pratik kısıtlamalar hakkında birinci elden bilgi sahibidirler. Yeni yasanın oluşturacağı düzenleyici yapılar ve bunların sahadaki çalışmalar üzerindeki etkileri tartışılmalıdır. Mayın çalışması yapan profesyonellerle istişare eksikliği, sürmekte olan faaliyetleri engelleyebilir veya yeni programların geliştirilmesini güçleştirebilir.

Diğer Devletlerin deneyimlerinden öğrenmek

CUİMM tarafından yayınlanan *Ulusal Mayın Çalışmaları Yasasının İncelenmesi*, mayın/PAM'dan etkilenen ve ulusal yasayla UMÇO ve MÇM kuran devletlerin deneyimleri hakkında değerli gözlemler içermektedir. Birçok yasanın mayın çalışması faaliyetlerinin hayata geçirilmesinde yetersiz kaldığı ve bunları engellediği, yasa kabul edildikten sonra ortaya çıkmıştır. Bazı durumlarda mayın çalışmalarının devam edebilmesi için yasanın değiştirilmesi gerekmiş, bu durum zaman ve kaynak kaybına yol açmıştır.

Ulusal mayın çalışmaları yasanı benimsemiş ülkelerle, mayın çalışmaları yasalarının yürürlüğe konulmasındaki deneyimleri konusunda görüş alış verişinde bulunulmalıdır. Böylece yasa hazırlayan Devletler diğerlerinin deneyimlerinden faydalanmış olacaktır.

3. Mayın Çalışmaları Yasasının İçeriği

Giriş

Ulusal Mayın Çalışmaları Yasasının İncelenmesi'nde ifade edildiği gibi, mayın çalışmalarını düzenleyen yasaların, önemli hususlarda yetersiz kaldığı görülmüştür. Örneğin bazı yasalar UMÇO ve MÇM'ye yeterli yetki vermemiş ve mayın çalışmaları kapsamındaki etkinlikleri içermekte yetersiz kalmış veya mayın çalışmalarına katılması gereken bakanlıklar ve dairelerin yaygın istişaresi sonucunda hazırlanmamıştır. Sonuçta hükümetler ortaya çıkan sorunları gidermek için yasayı değiştirmek veya yeni yasalar yapmak zorunda kalmışlardır. Mayın çalışmaları yasasının kapsayıcı ve amacına uygun olması için içermesi gereken belirli noktalar vardır. Bunlar arasında,

- UMÇO'nun kurulması
- MÇM'nin kurulması
- Mayın çalışmaları faaliyetlerinin yürütülmesi ve
- Mayın çalışmaları yapan operatörlere yetki verilmesi ve denetlenmeleri bulunmaktadır.

Bu hususlar aşağıda detaylı olarak açıklanmıştır. Hükümetlerin bu alanlarda düzenleme yapan yasalar hazırlarken kullanmaları tavsiye edilen dil ve ifadeler Ek 1'de belirtilmektedir.

Ulusal Mayın Çalışmaları Otoritesi

Ulusal Mayın Çalışmaları Otoritesi, söz konusu ülkede mayın çalışmalarını denetlemekten sorumlu temel yapıdır. Mayın çalışmaları yasasının amaçlarından biri, UMÇO kurmak ve işlevlerini saptamaktır. Yasa şu alanlarda net düzenlemeler yapmalıdır:

1. UMÇO'nun kuruluşu. Yasa UMÇO'nun kurulacağını ve düzenli olarak toplanacağını açıkça belirtmelidir. Yasa ayrıca UMÇO'nun faaliyetlerini hangi bakanlık, daire ya da hükümet üyesinin denetleyeceği ve bunlardan sorumlu olacağını belirtmelidir.

2. Üyelik. Mayın çalışmaları yasası UMÇO'nun üyesi olacak bakanlıklar ve/veya görevlileri tespit etmelidir. Bu kurum genellikle mayın çalışmalarıyla ilişkili bakanlıklar ve dairelerden görevlilerden oluşur (Tarım Bakanlığı, Savunma, Eğitim, Dışişleri, Sağlık, İçişleri ve Kamu Hizmetler gibi - *Bkz. Kutu 1*). UMÇO'da ayrıca mayın çalışmalarına katılan uluslararası örgütler ve diğer kuruluşların temsilcileri de yer alır. Bu kurumlar genellikle UMÇO çalışmalarına gözlemci olarak katılmaya davet edilir. Yasa ayrıca UMÇO toplantılarına hangi bakanlığın

başkanlık edeceğini ve MÇM bu işlevi üstlenmediği takdirde kimin sekreterlik işlevini yerine getireceğini saptamalıdır.

3. Sorumluluklar. Mayın çalışmaları yasası, ülke içindeki mayın çalışmalarının bütünsel sorumluluğunun UMÇO'ya ait olduğunu belirtmelidir. Bu bakımdan UMÇO mayın çalışmalarını ilgilendiren kapsamlı stratejik ve politika kararlarından sorumludur. Özel olarak, yasa UMÇO'nun şu sorumluluklarını belirtmelidir:

- Mayın çalışmaları yasasının uygulanması,
- Mayın ve PAM etkisini azaltmak için ulusal politika, strateji, öncelikler ve yıllık bir çalışma planının benimsenmesi (örneğin bir ulusal mayın çalışmaları programı),
- Mayın çalışmalarındaki gelişmeler hakkında Meclise, halka, bağış yapanlara, Birleşmiş Milletlere ve diğer ilgili taraflara bilgi vermek, ve
- Mayın Çalışmaları Merkezi'nin çalışmalarını denetlemek.

Mayın Çalışmaları Merkezi

Mayın Çalışmaları Merkezi, UMÇO'nun politikalarını hayata geçiren ve sahadaki mayın faaliyetlerinin koordinasyonunu sağlayan kurumdur. Mayın/PAM sorununun şiddetli olduğu durumlarda, Merkezin geniş kapsamlı sorumluluk ve görevleri olacaktır.

Ulusal mayın çalışmaları yasası hazırlanırken, MÇM'nin oluşturulmasında dikkate alınması gereken temel noktalar şunlardır:

1. MÇM kurulması. UMÇO'ya benzer şekilde, MÇM'nin kuruluşu yasa tarafından net bir biçimde tarif edilmeli ve ülkedeki mayın çalışmalarının koordinasyonunu gerçekleştiren kurum olarak saptanmalıdır.

2. Fonlar. Yasa MÇM'nin fonlarının kaynağını belirtmelidir. Personelinin maaşları da dahil olmak üzere çalışmaları için gereken fonlar genellikle Devletin ulusal bütçesinden sağlanır. Böylece MÇM'nin güvenilir bir fon kaynağının olması ve faaliyetlerini buna göre planlayabilmesi sağlanacaktır. Ulusal fonlara ek olarak, bağış yapan uluslararası taraflardan, özel kaynaklardan ve diğer benzer fon kaynaklarından da kaynak sağlanabilir.

3. Sorumluluklar. Mayın çalışmalarını pratik olarak denetleyen yapı olarak MÇM birçok alanda sorumluluk taşıyacaktır. Yürürlükteki mayın çalışmaları yasası MÇM'ye aşağıdaki görevleri yerine getirme yetkisi vermelidir:

- Ülkedeki mayın çalışmalarını koordine etmek,
- Mayın çalışmalarına ait enformasyonun dağıtımını ve idaresi,
- Ulusal bir mayın çalışmaları stratejisi hazırlayıp yürütmek, yıllık çalışma planlarını hazırlamak,
- Mayın çalışmalarının önceliklerinin belirlenmesinde kullanılacak kriterleri saptamak,
- Mayın çalışmaları operatörlerine yetki vermek ve mayın çalışmalarını denetlemek (aşağı bkz.),
- Ulusal mayın çalışma standartları taslağı hazırlamak ve benimsemek (aşağı bkz.),
- Ulusal çalışma planına göre, yapılacak mayın çalışmalarını belirlemek,
- Mayın çalışmalarının kalite yönetimini gerçekleştirmek ve
- UMÇO'nun sekreteryaya görevini yürütmek.

Ayrıca MÇM'ye, yukarıdaki görevlere ilişkin yardımcı veya idari talimatlar ve düzenlemeler yapma ve uygulama yetkisi verilmesi yararlı olur. Yukarıdaki sorumluluklara ek olarak, istihdam düzenlemeleri ve mayın çalışmaları operatörlerine yetki verme şartları dahil olmak üzere birçok idari prosedürün belirlenmesi gerekmektedir. Bu hususlar genellikle mayın yasasında yer almayıp talimat ve düzenlemelere bırakılmıştır. Yine de yasa MÇM'ye gerekli olduğunda bu tür düzenlemeler hazırlayarak UMÇO'nun onayına sunma yetkisi verebilir. Operasyonel yapıya

bağlı olarak, MÇM danışmanlık, kurbanlara yardım veya stok imhasını koordine eden yapı olmayabilir.

Mayın çalışmalarının yürütülmesi

Mayın çalışmaları yasası, ülkede yürütülecek mayın çalışmalarını tespit etmek zorundadır. Mayın çalışmaları için temel işletimsel yapı olarak MÇM, çoğu faaliyetten sorumlu olacaktır. Merkez kendisi operasyon düzenleyebileceği gibi ve/veya hükümet bakanlıklarının, uluslararası örgütlerin, STKların ve ticari operatörlerin müdahalelerini koordine edebilir.

Bir ülkede gerekli olan spesifik aktiviteler o ülkenin mayın/PAM probleminin durumuna göre değişecektir. Mayın çalışmaları yasası ulusal düzeyde, somut ihtiyaçları karşılayacak şekilde tasarlanmalıdır. Aşağıda Kutu 3'te mayın/PAM sorununun şiddetli olduğu durumlarda sık sık kullanılan operasyonlar liste halinde verilmiştir. Bu faaliyetler mayın çalışmaları yasasına dahil edilmelidir.

Kutu 3. Mayın çalışmaları yasasında sıralanacak mayın çalışmaları

- **Mayın/PAM ile kirlenmiş bölgelerin aranması, haritalanması ve işaretlenmesi.** MÇM'nin yürüttüğü temel çalışmalardan birisi, mayınlar veya PAM varlığı nedeniyle tehlikeli olan bölgelerin saptanması, kaydının tutulması ve işaretlenmesidir. Bu faaliyetler mayın/PAM temizliği, mayın risk eğitimi, yabancı kurumlar veya yerel operatörlerin çalışmalarının koordinasyonu gibi diğer mayın faaliyetleri için başlangıç noktasıdır. Bu faaliyetlerin mayın çalışmaları yasasına dahil edilmesi; arama çalışması yapan ve diğer personelin, kirlenmiş bölgeye, hükümet görevlilerine ve çalışmalarını yürütmeleri için gerekli bilgilere ulaşmalarına izin verilmesine yasal dayanak oluşturacaktır.
- **Temizlik.** Mayın/PAM nedeniyle kirlenmiş bölgeler saptanıp, kaydedilip işaretlendikten sonra, temizlenmeleri gerekecektir. Yukarıda belirtildiği gibi, mayın çalışmaları yasası, temizlik personelinin kirlenmiş bölgeye ve işlerini yapmak için gerekli bilgiye ulaşmasına yardım edecektir.
- **Mayın/PAM risk eğitimi.** Sivillere mayın/PAM ile kirlenmiş bir çevrede güvenli biçimde yaşamının öğretilmesi, bu silahların kurbanı haline gelme riskini asgariye indirmenin önemli bir parçasıdır.
- **Risk eğitimi,** mayın yasasında genellikle ihmal edilen bir husustur ve yasaya özellikle dahil edilmelidir. Böylece mayın riski eğitimin okulların müfredatına dahil edilmesine ve uygun olduğu hallerde yerel ve ulusal basının kullanılmasına zemin oluşturulur.
- **Mayın/PAM hakkındaki verilerin sorumluluğu.** MÇM mayın/PAM kirlenmesine maruz kalmış bölgelerin yeri ve mayın/PAM kazaları üzerine enformasyon toplamakla sorumludur. MÇM genellikle, bu enformasyonu saklayan ana veri tabanını denetler ve ulusal haritacılık kurumuyla koordinasyon halinde, mayın çalışmaları operatörlerinin kullanacağı haritalar, krokiler ve diğer bilgileri sağlar. Bu sorumluluğun yasada belirtilmesi, MÇM'nin bu görevleri yerine getirmesi için yasal zemin oluşturarak, diğer ulusal haritacılık kuruluşlarıyla potansiyel çatışmalardan kaçınılmasını sağlar.
- **Stokların imhası.** Anti-Personel Mayın Yasağı Sözleşmesine taraf olan Devletler bütün anti-personel mayınlarını imha etmekle yükümlüdür. Bir dizi devlet bu yükümlülüğü mayın çalışmaları yasalarına dahil ederek bu konuda MÇM'yi görevlendirmişlerdir. Bu hususun yasa tarafından kapsanması, anti-personel mayınlar ve benzeri silahların bulundurulması, taşınması, depolanması ve imhasının düzenlenmesi için yasal zemin sağlayacaktır.
- **Kurbanlara yardım.** Mayın veya PAM sebebiyle yaralananların tıbbi bakımı, rehabilitasyonu ve sosyal ve ekonomik uyumunun sağlanması, mayın çalışmasının önemli bir bölümüdür. Kurbanlara yardım genellikle, kamu sağlığı ve sosyal hizmetlerle ilişkili bakanlıkların sorumluluğundadır. Ulusal mayın çalışmalarının odak noktası olarak MÇM'ye, gerekli olduğu takdirde, bu konuda koordinasyon rolü verilebilir veya MÇM, tıbbi müdahale, rehabilitasyon veya sosyal yardıma ihtiyacı olan kurbanların saptanmasına yardımcı olmak üzere ilgili bakanlıklarla beraber çalışabilir. Bu çalışmanın yasaya dahil edilmesi, konuyla ilişkili çeşitli kurumların koordinasyonuna işlerlik kazandırabilir.

Mayın çalışmaları yapan operatörlere yetki verilmesi ve denetlenmeleri

Mayın çalışmaları mutlaka vasıflı operatörler tarafından yürütülmelidir. Mayın çalışmaları yasası operatörlerin ülkede faaliyete geçmeden önce yetki almasını şart koşmalıdır. Böylece uluslararası kuruluşlar, STKlar ve ticari şirketlerin; mayın çalışmalarını planlamak ve idare etmek, kendi somut mayın çalışma görevlerini yerine getirmek için gerekli uzmanlığa sahip oldukları garanti altına alınacaktır. Mayın çalışmaları yapan operatörlerin yetki almasını şart koşmak, mayın çalışmalarının kabul gören standartlara ve ulusal önceliklere uygun yürütülmesine yardımcı olacaktır.

Mayın çalışmaları yasası MÇM'ye, operasyon yetkisi kriterlerini saptama yetkisi vermeli ve MÇM'yi bu konuda görevlendirmelidir. Yetki verme prosedürü, olumsuz yönde karar sözü konusu olduğunda UMÇO'ya temyiz başvurusu hakkını içermelidir. Yetki genelde insani mayın temizliği ve mayın riski eğitimi yapan kurumlara ve kimi durumlarda stok imhası için çalışan kurumlara uygulanır. Kurbanlara yardım hizmetleri veya danışmanlık işi yapan örgütlere çalışma yetkisi verilmesinden MÇM sorumludur. Kalite yönetimi, mayın çalışmalarının başarısı için kritik önem taşımaktadır. Sürmekte olan veya tamamlanmış projelerin ulusal standartlara ve ulusal mayın çalışmaları planının önceliklerine uygun yapılmış olduğunu denetlemek de MÇM'nin sorumluluğundadır. Mayın temizlik sürecinde, kurumları temizlik işlemi öncesinde ve esnasında izlemek ve temizlenmiş sahayı resmen açıklanmadan önce denetlemek, operasyonun emniyetli ve sözleşme yükümlülüklerine uygun olarak yapıldığını ve temizlenen alanın ilerideki kullanımı için güvenli olduğunu garanti altına alacaktır.

Kutu 4. Uluslararası Mayın Çalışmaları Standartları (UMÇS)

Kutu 3'te sıralanan çalışmaların çoğu için uluslararası standartlar saptanmıştır. Bu standartlar mayın çalışmalarının güvenli ve etkin bir biçimde yürütülmesi için gerekli temel hususları belirtir. Ayrıca mayın çalışması yapan kuruluşlara yetki verilmesi ve denetlenmeleri konularında önemli bilgiler içermektedir. Mayın çalışmaları yasası ulusal mayın çalışmaları standartlarının, UMÇS temelinde hazırlanmasını şart koşmalıdır.

UMÇS online olarak www.mineactionstandards.org adresinde mevcuttur. UMÇS'nin uygulanması ve yorumlanması hususlarında BMMÇH, BMKP ve CUİMM yardım hizmeti sağlamaktadırlar ve daha fazla bilgi için bu kuruluşlarla ilişkiye geçilmelidir. Bu kuruluşların iletişim adresleri Ek 2'de verilmiştir.

Dikkate alınması gereken diğer hususlar

Tanımlar

Açık ve net tanımlar her yasanın önemli bir parçasıdır. Mayın çalışmaları yasası, düzenleme alanında kullanılan mayın çalışmaları terimlerinin tanımlarını içermelidir. Bunlar arasında: Mayın çalışması, insani mayınsızlaştırma, mayın riski eğitimi, kurbanlara yardım ve diğer tanımlar bulunmaktadır. Bu terimlerin UMÇS'ye dayanan tanımları Ek 4'te verilmiştir. Mümkün olduğunca UMÇS tanımlarının kullanılması, standartlarla yasanın terimleri arasında tutarlılık sağlanmasına yardımcı olacaktır. Ancak kimi durumlarda, mayın/PAM'dan etkilenen ülkenin durumu ışığında bu tanımların değiştirilmesi gerekebilir. Mayın çalışmaları yasası Anti-Personel Mayın Yasağı Sözleşmesinin veya Belirli Konvansiyonel Silahlar Hakkında Anlaşmanın Düzeltilmiş II. Protokolünün (bkz. aşağı) uygulanması hususlarını içerecekse, yasanın bu belgelerde kullanılan tanımları kullanması önemlidir. Böylece bu uluslararası anlaşmalarla yasanın yaptığı düzenlemelerin tutarlı olması sağlanabilir.

Uluslararası anlaşmalardan doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesi

Anti-Personel Mayın Yasağı Anlaşmasının veya Belirli Konvansiyonel Silahlar Hakkında Anlaşmanın Düzeltilmiş II. Protokolünün tarafı olan kimi Devletler, mayın çalışmaları yasasının benimsenmesini, bu anlaşmalardan doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacıyla kullanmışlardır. Anti-Personel Mayın Yasağı Anlaşması diğer hususların yanı sıra, mayınlı alanların işaretlenmesi ve temizlenmesini ve anti-personel mayın stoklarının imhasını gerektirmektedir. Düzeltilmiş II. Protokol mayınlar, bubi tuzakları ve diğer aygıtların işaretlenmesi ve temizlenmesi konusunda yükümlülükler içermektedir. Bu çalışmalar genellikle, UMÇO veya MÇM'nin yetki alanına girer. Bazı Devletler anlaşmaları ayrı uygulama yasalarına konu etmişlerdir. Her iki yaklaşım da mayın çalışmaları camiası tarafından kabul görmektedir. Taraf olduğu anlaşmaların yürürlüğe konulması ve mayın çalışmalarının hedeflerine ulaşmasının en iyi yöntemini saptamak tek tek Devletlere kalmıştır.

Kazalarla ilgili sorumluluk

Mayın/PAM kazalarında sorumluluk konusu, mayın çalışmaları yapan operatörlerin çoğu için önemlidir. Son yıllarda, temiz sertifikası verilen sahalarda, işaretlerin bozulduğu veya izinsiz kaldırıldığı bölgelerde gerçekleşen kazalarda, kurban veya kurban ailelerinin, kişisel tazminat davası açtıkları veya ceza davası için şikayette buldukları durumlar yaşanmıştır. Ulusal Mayın Çalışmaları Yasasının İncelenmesi'nde aktarılan Bosna Hersek olayında, mayın tarafından öldürülen çocuğun ailesi mayın çalışmasını yürüten operatörü suçlamışlardır. Bu tür kaza risklerini asgariye indirmenin temel yöntemi, mayın çalışması müdahalelerinin UMÇS'ye uygun biçimde gerçekleştirilmesini sağlamaktır. Bazı operatörler kaza durumunda kişisel veya cezai sorumluluktan muafiyetlerinin yasa da yer almasını talep etmişlerdir. Bu tür bir muafiyet tanımak, söz konusu Devletin vereceği bir karardır. Ancak mayın çalışmaları yapan uluslararası kuruluşların çoğu, Devletlerin, mayın çalışmaları yapan operatörlerin sorumluluğunu sınırlayıcı önlemler almasını ısrarla tavsiye etmektedirler. Seçeneklerden biri, mayın çalışmalarını, ulusal yasayla, kamu yararına gerçekleştirilen (yasaların infazı veya kamu hizmeti gibi) diğer tehlikeli faaliyetlerle aynı muameleye tabi tutmaktır. Diğer bir olasılık, bölge bir kez daimi işletim prosedürlerine uygun olarak aranıp işaretlendikten sonra veya temiz sertifikası verildikten sonra, sorumluluğun hükümete devredilmesidir. Ortaya çıkabilecek davalar ve taleplere karşı, mayın faaliyeti operatörleri, mevcut olduğu yerlerde, sorumluluk sigortası yaptırmaya teşvik edilmelidir.

4. Sonuç

Mayın alışmaları yasası, ülkenin mayın/PAM kirliliği problemine geliştirdiği çözümün önemli fakat genelde ihmal edilen bir parçasıdır. Bu belgede öne sürülen hususların değerlendirmeye alınması, saha düzeyindeki mayın çalışmalarını destekleyecek bir çerçevenin oluşturulmasına yardımcı olacaktır. Kapsamlı bir yasanın benimsenmesi, mayın çalışmalarının etkin bir biçimde ve uluslararası mayın çalışmaları camiasının gerekli gördüğü şartlara uygun olarak yürütülmesine yardım edecektir. Böylece mayın/PAM'ın hızla temizlenmesine, geçmişteki çatışmaların uzun vadeli etkilerinin azaltılmasına ve belki de en önemlisi, etkilenen bölgelerde yaşayan insanların hayatlarının ve uzuvlarının kurtarılmasına yardımcı olacaktır.

Son notlar

1. Bkz. www.mineactionstandards.org
2. ICRC (2001), www.icrc.org adresinde mevcuttur.
3. Bkz. IMAS 04.10, İkinci Basım, 1 Ocak 2003, Standard 3.124.
4. IMAS 01.10, İkinci Basım, 1 Ocak 2003, 5.1.
5. Belirli durumlarda (örneğin ulusal hükümetin mevcut olmadığı veya işler halde olmadığı durumlarda) UMÇO'nun işlevlerinin bir kısmını yerine getirmesi, sorumluluklarının bir kısmını veya tümünü BM veya diğer uluslararası bir kuruluşun üstlenmesi gerekebilir.
6. Ulusal yasaların önerilme ve benimsenme prosedürü normalde bir ülkenin anayasasında belirtilir.
7. GICHD (2003).
8. Kararnameler ve benzer araçlar, mayın/PAM probleminin şiddetli olmayıp lokal olduğu ve uzun bir mayın çalışmasının gerekmediği hallerde de yararlı olabilir. Bu durumlarda ilgili tarafların kararnameler ve diğer idari veya düzenleyici vasıtalarla görevlendirilmesi yeterli olabilir.
9. Çoğu durumda, kararnameler ve diğer yasal vasıtalarla UMÇO ve MÇM kurularak, mayın çalışmalarına, yasa benimsenmeden önce başlanabilir. Bu çalışmalar genellikle uluslararası kuruluşlar, STKlar ve diğer kuruluşlar tarafından yürütülür. Ulusal yasa hazırlanırken bu çalışmaların devam etmesine izin verilmelidir.

Kaynakça

GICHD (2003)

A Study of National Mine Action Legislation, GICHD, Geneva.

GICHD/UNDP (2002)

Socio-Economic Approaches to Mine Action, An Operational Handbook, GICHD/UNDP, Geneva.

_____ (2001)

A Study of Socio-Economic Approaches to Mine Action, GICHD/UNDP, Geneva.

ICRC (International Committee of the Red Cross), (2001)

Information Kit: Development of National Legislation to Implement the Convention on the Prohibition of Anti-Personnel Mines, ICRC, Geneva, May.

VERTIC (2001)

Guide to Reporting Under Article 7 of the Ottawa Convention, VERTIC, London, available at: www.vertic.org.

Ek 1

Ulusal mayın çalışmaları yasasında kullanılması tavsiye edilen dil ve ifadeler

Ülkelerin yasal sistemleri önemli farklılıklar gösterebilir. Genelde, ulusal yasama yapısı ülkenin yasal gelenekleri ve anayasal hükümleri tarafından belirlenir. Dolayısıyla, mayın/PAM'dan etkilenen her Devlete uygun olacak bir ulusal mayın çalışmaları yasası metni hazırlamak zordur. Bu rehberde belirtildiği gibi, mayın çalışmaları camiasının, etkin bir mayın çalışmaları yasasının gerekli kısımları olarak değerlendirdiği belirli hususlar mevcuttur. Bu belgede vurgulanan temel noktalarda yasal düzenleme yapan ülkelere yardımcı olabilecek, tavsiye edilen dil ve ifadeler aşağıdadır.

A. Ulusal mayın çalışmaları yasasının kapsaması gereken faaliyetler

1. Mayın alışması, mayın ve patlamamış mühimmatın (PAM) sosyal, ekonomik ve çevresel etkilerini azaltmayı hedefleyen faaliyetleri işaret etmektedir. Mayın alışması bu silahların riskini, insanların emniyet içinde yaşayabileceği ve ekonomik, sosyal ve sağlık hizmetlerinin mayın ve PAM kirlenmesinin yarattığı kısıtlamalar olmaksızın gelişebileceği bir düzeye indirme amacını güder.

- Mayın alışması beş tamamlayıcı unsurdan oluşur:
- Mayın riski eğitimi,
- İnsani mayınsızlaştırma (mayın ve PAM araması, haritalama, işaretleme ve temizlik),
- Mayın ve PAM kurbanlarının bakımı ve sosyal ve ekonomik uyumunun sağlanması dahil olmak üzere kurbanlara yardım,
- Stokların imhası ve
- Anti-personel mayınlarının kullanımına karşı taraf olma.

2. Mayın alışmaları yasası şu faaliyetleri düzenleyecektir

- Mayın temizliği,
- Mayın riski eğitimi,
- Mayın ve PAM araması, haritalanması ve işaretlenmesi,
- Kurbanlara yardım,
- Stokların imhası ve
- Mayın çalışmalarına ait enformasyonun idaresi.

3. Bu aktiviteler, ilgili ulusal ve uluslararası mayın çalışmaları standartlarına, ulusal mayın çalışmaları stratejisine ve yıllık çalışma planlarına uygun biçimde yürütülecektir.

B. Ulusal Mayın Çalışmaları Otoritesi

Ulusal Mayın Çalışmaları otoritesinin kuruluşu

Ulusal Mayın Çalışmaları Otoritesi kurulacak ve belirtilen bakanlıkların temsilcilerinden oluşacaktır (uygun olanlar seçilmelidir: Tarım/Savunma/Eğitim/Dışişleri/İçişleri/Sağlık/Sosyal Hizmetler).

Ayrıca hükümet, Birleşmiş Milletler, Kızılhaç Uluslararası Komitesi ve diğer ilgili uluslararası ve sivil toplum örgütü temsilcileri, Otoritenin çalışmalarına gözlemci olarak katılmaya davet edilebilirler.

Ulusal Mayın Çalışmaları Otoritesinin rolü ve sorumlulukları

1. Ulusal Mayın Çalışmaları Otoritesi ülkedeki mayın çalışmalarından sorumludur. Bu sorumluluk mayın çalışmalarının bütün politikaları için geçerlidir: Arama, temizlik, mayın riski eğitimi, kurbanlara yardım ve stokların imhası. (...) Bakanlığının himayesi altında düzenli olarak toplanacak ve başka bir karar olmadığı takdirde toplantılarına (...) Bakanlığı başkanlık edecektir.
2. Ulusal Mayın Çalışmaları otoritesi özellikle bu yasanın uygulanmasından, ulusal mayın stratejisinin ve yıllık çalışma planının benimsenmesi ve uygulanmasından ve ulusal Meclis, Bağış Yapanlar, Birleşmiş Milletler ve diğer ilgili tarafların, gelişmeler hakkında bilgilendirilmesinden sorumludur. Ek olarak, UMÇÖ bu görevleri diğer ilgili ulusal yasalarla (kurbanlar, gazilik işleri, imar vb.) uyum içinde yerine getirmelidir.
3. Mayın Çalışmaları Merkezi, UMÇÖ'ya yardım edecektir. Mayın Çalışmaları Merkezi'nin başkanı UMÇÖ tarafından atanır, çalışmaları UMÇÖ tarafından denetlenir ve UMÇÖ'ya rapor verir.

C. Mayın Çalışmaları Merkezi

Mayın Çalışmaları Merkezinin Kuruluşu

Bir mayın çalışmaları merkezi (MÇM) kurulacaktır. MÇM'nin yerel personelin maaşları dahil olmak üzere masrafları ulusal bütçeden karşılanacaktır.

Mayın Çalışmaları Merkezinin rolü ve sorumlulukları

1. MÇM ülkedeki bütün operasyonel mayın çalışmalarını koordine eder.
2. MÇM mayın çalışmalarının önceliklerinin ve yıllık çalışma planlarının hazırlanmasında kullanılacak kriterleri hazırlayıp UMÇÖ'nun onayına sunar. Ulusal bir mayın çalışmaları stratejisi ve yıllık çalışma planı taslağı ve gerekli güncellemeleri hazırlayarak UMÇÖ'ya sunar. Ayrıca MÇM, kabul edilen mayın çalışmaları planı ve yıllık çalışma planlarının tümüyle uygulanması konusundaki gelişmeler hakkında, düzenli bir şekilde UMÇÖ'ya rapor verir.
3. MÇM ülkedeki mayın çalışmalarını düzenleyen ulusal mayın çalışmaları standartlarının, Uluslararası Mayın Çalışmaları Standartları (UMÇS) temelinde hazırlanması ve benimsenmesinden sorumludur.
4. MÇM, mayın çalışmalarına ait enformasyonu idare eder ve dağıtır.

5. MÇM bütün mayın çalışmaları operatörlerine aşağıda Bölüm D'ye uygun biçimde yetki verir.
6. MÇM mayın çalışmalarının gerektirdiği görevlendirmelerin, ulusal mayın çalışmaları planındaki önceliklere uygun olarak yapılmasından sorumludur. Özellikle kara mayınları ve patlamamış mühimmattan etkilenen topluluklar başta olmak üzere, mayın çalışmalarının öncelikleri, mümkün olduğunca yaygın bir biçimde duyurulmalıdır.
7. Mayın çalışmalarının kalite yönetimine uygunluğundan MÇM sorumludur.
8. Çalışmaları sırasında MÇM gerekli olduğu hallerde ek düzenlemeler yapabilir. Bu düzenlemeler onay için Ulusal Mayın Çalışmaları otoritesine sunulacaktır.
9. MÇM, Ulusal Mayın Çalışmaları Otoritesinin sekreteryası görevini yürütür.

D. Yetkili ulusal mayın çalışmaları operatörleri

İlgili bakanlıklara ek olarak, ilgili uluslararası ve ulusal sivil toplum kuruluşları ve ticari şirketlere, ülkedeki mayın çalışmalarının yürütülmesi için yetki verilecektir. Ancak bu kuruluşlar ya da şirketler, açık ve net kriterler temelinde Mayın Çalışmaları Merkezi tarafından incelenecektir. Herhangi bir kuruluş veya şirketin yetki talebinin reddi halinde, ret gerekçelerinin yazılı açıklaması sunulacak ve Ulusal Mayın Çalışmaları Merkezi'ne veya ilgili mercie temyiz başvurusu hakkı belirtilecektir.

Ek 2.

Mayın Çalışmaları yasası hazırlanırken irtibata geçilebilecek kuruluşlar

Mayın çalışmaları yasasının hazırlanmasında yardımcı olabilecek kuruluşların iletişim adresleri aşağıdadır. Burada verilen bilgilere ek olarak, BMKP ve BMMÇH'nin mayın/PAM'dan etkilenen bir dizi ülkede ofisleri bulunmaktadır ve buralarla doğrudan ilişkiye geçilebilir.

**Cenevre Uluslararası İnsani Mayınsızlaştırma Merkezi (CUIMM),
Geneva International Centre for Humanitarian Demining (GICHD)**

Geneva International Centre for Humanitarian Demining
7bis Avenue de la Paix
P.O. Box 1300
CH-1211 Geneva 1
Switzerland
Tel: + (41) 22 906 1660
Fax: + (41) 22 906 1690
e.filippino@gichd.ch

**Birleşmiş Milletler Mayın Çalışmaları Hizmetleri (BMMÇH),
United Nations Mine Action Service (UNMAS)**

United Nations Mine Action Service
Two United Nations Plaza, DC2-650
United Nations
New York
NY 10017
United States of America
Tel: + (1) 212 963 1875
Fax: + (1) 212 963 2498
E-mail: MineAction@un.org

**Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (BMKP),
United Nations Development Programme (UNDP)**

Mine Action Team
United Nations Development Programme
One United Nations Plaza, 20th floor
New York
NY 10017
United States of America
Tel: + (1) 212 906 5000
Fax + (1) 212 906 6887
E-mail: mineaction@undp.org

Ek 3.**Kısaltmalar**

BKSHA	Belirli Konvansiyonel Silahlar Hakkında Anlaşma (1980)
BM	Birleşmiş Milletler
BMKP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
BMMÇH	Birleşmiş Milletler Mayın Çalışmaları Hizmetleri
CUİMM	Cenevre Uluslararası İnsani Mayınsızlaştırma Merkezi
KUK	Kızılhaç Uluslararası Komitesi
MÇEYS	Mayın Çalışmaları Enformasyon Yönetimi Sistemi
MÇM	Mayın Çalışmaları Merkezi
PAM	Patlamamış Mühimmat
STK	sivil toplum kuruluşu
UMÇO	Ulusal Mayın Çalışmaları Otoritesi
UMÇS	Uluslararası Mayın Çalışmaları Standartları

Ek 4.

Önemli terimlerin açıklaması

UMÇS (IMAS) 04.10 2. Basım (1 Ocak 2003)

alan daraltma

Başlangıçta (genel, mayın çalışması değerlendirme sürecinde) kirlenmiş olarak belirtilen bir bölgenin daha küçük bir bölgeye indirilmesi.

Not: Alan daraltma, giriş çıkış yollarının açılması veya acil ve kabul edilemez bir tehlike arz eden mayın ve PAM'ların imhası gibi sınırlı bir temizlikle ilgili olabilir ancak, genellikle tehlikeli bölgenin çapı hakkında daha güvenilir bilgi elde edilmesinin sonucu olacaktır. Bu durumda geriye kalan tehlikeli alanın kalıcı veya geçici işaretleme sistemleriyle işaretlenmesi uygun olacaktır.

Not: Benzer şekilde, alan daraltma bazen de temizlik operasyonunun parçası olarak yapılır.

Anti-Personel Mayınlar (APM)

Bir insanın varlığı, yakınlığı veya temasıyla patlamak üzere tasarlanmış ve bir ya da daha fazla insanı sakatlayabilecek, yaralayabilecek ve öldürebilecek mayın.

Not: Bir insanın değil bir aracın varlığı, yakınlığı veya teması ile patlamak üzere yapılmış, *anti-handling* (mayının parçası olan, mayına tutturulmuş veya mayının altına yerleştirilmiş olan, mayın sıkıştırıldığı veya başka bir yolla, bilinçli olarak, mayına müdahalede bulunulduğunda aktive olan- ç.n.) cihazı donanımına sahip mayınlar anti-personel mayın olarak kabul edilmemektedir.

Anti-Personel Mayın Yasağı Anlaşması

Ottawa Anlaşması

Not: Anti-Personel mayınların kullanımı, stoklanması, üretimi ve transfer edilmesi ve imhasını yasaklar. UMÇS belgeleri açısından, Konvansiyonun 5. Maddesi anti-personel mayınların mayınlı alanlarda imha edilmesinin şartlarını tespit eder. 6. Madde anlaşmaya göre, mayınlı veya mayınlı olduğundan şüphelenilen bölgelerin yeri yerel nüfusu uyarmak için alınan önlemler hakkında şeffaflık şartlarını detaylandırır.

Birleşmiş Milletler Mayın Çalışmaları Hizmetleri (BMMÇH)

BM sistemi içinde, mayınla ilgili bütün faaliyetlerin odak noktası.

Not: BMMÇH, Uluslararası Mayın Çalışmaları Standartları (UMÇS) hazırlanması ve sürdürülmesinden uluslararası camiaya karşı sorumlu, BM Sekreterliği bünyesindeki daire.

Not: BMMÇH'nin genel sorumluluğu ve rehberliğinde, mayın riski eğitiminin odak noktası UNICEF olarak saptanmıştır.

Daimi işletim prosedürleri (DİPler)

Standart işletim prosedürleri

Operasyonel bir görev ya da faaliyeti yürütmenin halihazırda oturmuş veya tercih edilen yöntemini tarif eden talimatlar.

Not: Bunların amacı, bir kuruluş içinde; tespit edilebilir ve ölçülebilir ölçülerde disiplin, istikrar, tutarlılık ve tekbiçimliliği teşvik ederek operasyonel etkinlik ve güvenliği arttırmaktır. DİPler yerel şartlar ve gerekliliklere uygun olmalıdır.

Düzeltilmiş II. Protokol (DPII)

Düzeltilmiş II. Protokol (DPII)

Aşırı Derecede Yaralayıcı veya Seçici Olmayan Etkilere Sahip Olduğu Düşünülen Belirli Konvansiyonel Silahların Kullanımının Sınırlanması ve Yasaklanması Anlaşmasının Düzeltilmiş II. Protokolü (DPII)

Not: Tespit edilemeyen bütün anti-personel mayınlarının kullanımını yasaklar ve diğer mayın türleri, bubi tuzağı ve diğer cihazların kullanımını düzenler. 5. Madde IMAS açısından, mayınlı alanların işaretlenmesi ve denetimi için gereken koşulları belirler. Teknik Ek, mayın tarlaları ve mayınlı alanlar hakkındaki enformasyonun kaydedilmesi ve uluslararası işaretler hakkında ana hatları sunmaktadır.

imha

mühimmat ve patlayıcıların nihai olarak, tasarlandığı üzere işlev gösteremeyecek tesirsiz bir hale getirilmesi.

insani mayınsızlaştırma

Bkz. mayınsızlaştırma. (UMÇS standartları ve ilkelerinde, mayınsızlaştırma ve insani mayınsızlaştırma terimleri birbirinin yerine kullanılabilir.)

kalite garantisi (KG)

kalite yönetiminin, kalite şartlarına uygun hareket edildiğinin garanti altına alınmasına odaklanan kısımdır.

Not: İnsani mayınsızlaştırmada KG'nin amacı, idari uygulamalar ve mayınsızlaştırmada kullanılan işletim prosedürlerinin uygun olduğunun ve açıklanan hedeflere güvenli ve etkin bir biçimde ulaşacağının onaylanmasıdır. Mayınsızlaştırma örgütleri iç KG uygulayacaklardır ancak aynı zamanda dışarıdan bir denetleme kurumu tarafından denetlenmelidirler.

kamu eğitimi

halkı bilgilendirme, resmi veya gayri resmi eğitim sistemleri yoluyla mayın ve PAM tehlikesi hakkındaki farkındalığı arttırmayı amaçlayan süreç.

Not: Kamu eğitimi mayın/PAM tehlikesi hakkında bilgilendirmede kitlesel seferberlik gerektiren bir yaklaşımdır. Resmi veya gayri resmi eğitim biçimlerini alabilir ve büyük medyanın tekniklerinin kullanılmasını gerektirebilir.

Not: Acil bir durumda, zaman kısıtlılığı ve veri yokluğunda, güvenlik bilgilerinin en pratik şekilde aktarılmasıdır. Diğer durumlarda, yerel halkla ilişkileri destekleyebilir.

kurban

sağ kurtulan

bir mayın veya PAM kazası nedeniyle zarar gören birey.

Not: Kurbanlara yardım bağlamında, kurban terimi, mayından zarar görenin bağımlı durumdaki yakınlarını da ifade eder, dolayısıyla sağ kurtulan teriminden daha geniş bir anlamı vardır.

kurbanlara yardım

kısa ve uzun vadeli tıbbi müdahale ve travmanın yarattığı psikolojik etkileri azaltmak amacıyla kurbanlara (ve sağ kurtulanlara) sağlanan bütün ilk yardım, kurtarma, yardım ve destek.

mayın

toprağın altına, yüzeyine veya diğer yüzeylere yerleştirilmek üzere tasarlanmış ve bir kişi veya aracın varlığı, yakınlığı veya temasıyla patlamaya hazır mühimmat

mayınlı alan

mayın varlığı veya şüphesi nedeniyle tehlikeli olan bölge

mayınsızlaştırma

insani mayınsızlaştırma

mayın ve PAM tehlikesinin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar; teknik inceleme ve araştırma, haritalama, temizlik, işaretleme, temizlik sonrası belgeleme, yerel halkla ilişkiler ve temizlenmiş alanın devir teslimi. Mayınsızlaştırma STKlar, ticari şirketler, ulusal mayın çalışmaları ekipleri veya askeri birlikler gibi farklı organizasyonlar tarafından yürütülebilir. Mayınsızlaştırma, acil durum temelli veya planlı olabilir.

Not: UMÇS standartlarına ve ilkelerine göre, mayın ve PAM temizliği, mayınsızlaştırma sürecinin sadece bir adımıdır.

Not: UMÇS standartlarına ve ilkelerine göre, mayınsızlaştırma, mayın çalışmalarının kısımlarından biridir.

Not: UMÇS standartlarına ve ilkelerine göre, mayınsızlaştırma ve insani mayınsızlaştırma terimleri birbirinin yerine kullanılabilir.

mayın çalışması

mayınlar ve PAM'ın sosyal, ekonomik ve çevresel etkisini azaltmayı amaçlayan faaliyetler.

Not: Mayın çalışması sadece mayınsızlaştırma ile ilgili değildir. Aynı zamanda insanlar ve toplumlarla ve bunların kara mayınları kirliliğinden etkilenmeleriyle de ilgilidir. Mayın çalışmasının amacı, kara mayınlarının yarattığı riski, insanların güven içinde yaşayabilecekleri, ekonomik, sosyal ve sağlık koşullarının kara mayını kirliliğinin neden olduğu kısıtlamalar olmadan gelişebileceği ve kurbanların ihtiyaçlarının karşılanabileceği bir seviyeye indirmektir. Mayın çalışması beş tamamlayıcı faaliyet grubundan oluşur:

- mayın riski eğitimi,
- insani mayınsızlaştırma yani mayın ve PAM araması, haritalama, işaretleme ve (gerektiği takdirde) temizlik,
- bakım ve sosyal ve ekonomik uyumun sağlanması dahil olmak üzere kurbanlara yardım,
- stokların imhası ve
- anti-personel mayınların kullanımına karşı taraf olma.

Not: mayın çalışmasının bu beş tamamlayıcı parçasını desteklemek için bir dizi faaliyete ihtiyaç vardır, bunlar arasında: Değerlendirme ve planlama, kaynakların seferber edilmesi ve önceliklerin saptanması, enformasyon yönetimi, insan becerilerinin geliştirilmesi ve idari eğitim, kalite kontrolü ve etkili, uygun ve güvenli araçların kullanımı bulunmaktadır.

mayın çalışmaları merkezi (MÇM)

mayın riski eğitimini yürüten, mayınlı alanların aranmasını yöneten, mayın verilerini merkezileştiren ve yerel (mayın çalışma) planlarının, yabancı kurumların, (mayın çalışması yapan) STKları ve yerel mayınsızlaştırma operatörlerinin faaliyetleri ile koordinasyonunu sağlayan kuruluş. [BM Terminoloji Bülteni No. 349] Ulusal mayın çalışması programları açısından MÇM ulusal mayın çalışmaları otoritesinin operasyonel bürosu olarak hareket eder.

mayın işareti

bir işaretleme isteminin parçası olarak yerleştirildiğinde, halkı mayınların varlığı konusunda uyarmak amacıyla hazırlanmış işaret.

mayın riski eğitimi (MRE)

risk altındaki grupların daha güvenli davranış biçimlerini benimsemesini teşvik eden, etkilenen toplulukların, mayın çalışmalarının diğer bileşenleri ve diğer sektörlerle ilişkisini sağlayan süreç.

Not: Mayın risk eğitimi Mayın Çalışmalarının temel bileşenlerinden biridir. Birbiriyle ilgili ve karşılıklı olarak güçlendirici iki unudur:

- Yerel halkla ilişkiler ve
- Kamu eğitimi

Not: Mayın çalışmaları programları genellikle her iki yaklaşımı da kullanır, bunlar birbirini besleyen yöntemlerdir. Ancak bu etkinlikler birbirine alternatif oluşturmadığı gibi, mayın/PAM tehlikesinin temizlik yoluyla ortadan kaldırılmasının alternatifi de olamazlar.

mayın tarlası

belirli bir düzende veya gelişigüzel mayın döşenmiş toprak, bölge.

mayın tehlikesi

mayın ve PAM tehlikesi

belirli bir alanda mayın ve PAM sayısı, türü, tipi ve tespit edilebilirliğinden kaynaklanan potansiyel zararı gösterir.

mayın temizleyici

mayınsızlaştırma işini yapmak veya mayınsızlaştırma sahasında çalışmak üzere istihdam edilen ve ehliyet sahibi kişi veya kamu görevlisi.

mayın temizliği

belirli bir bölgedeki mayın ve PAM'ın önceden belirlenmiş standarda uygun şekilde temizlenmesi.

mayın tespit köpeği (MTK)

mayın, PAM ve diğer patlayıcı araçları bulmak üzere eğitilmiş köpek.

mayın vakası

mayınsızlaştırma yapılan iş sahasının uzağında, mayın veya PAM ile ilgili bir olay.

MÇEYS

Mayın Çalışmaları için Enformasyon Yönetimi Sistemi (MÇEYS)

Not: Bu program, BM destekli saha programları ve New York'taki BM genel merkezinde kritik verilerin yönetiminde Birleşmiş Milletler tarafından tercih edilen enformasyon sistemidir. Ulusal ve bölgesel düzeydeki mayın çalışmaları merkezi personeli ve mayınsızlaştırma örgütleri gibi mayın çalışmaları projeleri uygulayıcıları tarafından kullanılmaktadır.

mille yoklama

yüzey altındaki mayınlar ve/veya PAM tespiti için toprağın yoklandığı, mayınsızlaştırma sürecinde kullanılan işlem.

Patlayıcı mühimmatın imhası (PMİ)

PAM'ın bulunması, teşhis edilmesi, değerlendirilmesi, emniyetli hale getirilmesi ve imhası. PMİ,

- PAM bulunduğu, mayın temizlik operasyonlarının rutin bir parçası olarak
- Mayınlı alanın dışında bulunan PAM'ın yok edilmesi için (tek bir veya belirli bir bölgedeki daha çok sayıda PAM olabilir)
- hasar veya imha girişimi sırasında tehlikeli hale gelmiş patlayıcı mühimmatın yok edilmesi için gerçekleştirilebilir.

Sağ kurtulan

bkz. kurban

sağ kurtulanlara yardım

bkz. Kurbanlara yardım

standart

malzemenin, ürünlerin, işlemler ve hizmetlerin amaca uygunluğunu garanti altına almak için istikrarlı biçimde kural, rehber veya özelliklerin tanımı olarak kullanılacak, teknik spesifikasyon veya diğer kesin kriterler içeren belgelenmiş bir anlaşma.

Not: Mayın çalışmaları standartları, hem genel merkez hem de saha düzeyinde, tercih edilen prosedürler ve uygulamaları teşvik ederek mayın çalışmalarının güvenlik ve etkinliğini arttırmayı amaçlar. Standartlar etkin olabilmek için tanımlanabilir, başarılı olabilir ve ölçülebilir olmalıdır.

standartlar

malzemeler, ürünler, işlemler ve hizmetlerin amaca uygunluğunu garanti altına almak için istikrarlı biçimde uygulanacak şartlar, spesifikasyonlar ve diğer kesin kriterler.

Not: Mayın çalışmaları standartları hem genel merkez hem de saha düzeyinde, tercih edilen prosedürler ve uygulamaları teşvik ederek mayın çalışmalarının güvenlik ve etkinliğini arttırmayı hedefler.

Standart işletim prosedürleri

Bkz. Daimi işletim prosedürleri.

stok

mayın çalışmaları bağlamında bu terim... çok sayıda, biriktirilmiş patlayıcı mühimmat anlamına gelir.

stok imhası

ulusal stokun sürekli azaltılmasına dönük fiziksel imha işlemi.

Taraf olma

Mayın çalışmaları bağlamında bu terimin anlamı... mayın ve PAM etkisi ve tehdidini en azından azaltmak veya ortadan kaldırmak amacıyla kamuya/halka destek, tavsiye ve bu doğrultuda yayın faaliyeti ile bilgi vermektir.

teknik araştırma-inceleme

daha önce 2. Seviye arama olarak bahsedildi

planlama aşamasında belirlenen, mayınlı olmasından şüphelenilen veya öyle olduğu bilinen alanların detaylı topografik ve teknik araştırılması. Bu bölgeler genel mayın çalışmaları değerlendirmesi esnasında saptanmış veya başka türlü bildirilmiş olabilir.

temizlik

patlayıcı mühimmat temizliği (PMT)

belirli bir bölgedeki patlayıcı mühimmat (PM) tehlikesini azaltmak veya ortadan kaldırmak amaçlı görev veya faaliyetler.

temizlenmiş alan

temizlenmiş toprak

bir mayınsızlaştırma kuruluşu tarafından belirli derinliğe kadar mevcut olan bütün mayın ve PAM'ın yok edilmesi veya kaldırılması için fiziksel olarak ve sistematik bir biçimde işlem yapılmış bir bölge.

Not: IMAS 09.10; toprağın mayınsızlaştırma kuruluşu tarafından, sözleşmeden doğan yükümlülüklerine uygun biçimde temizlendiğini belirlemek için gerekli kalite sistemini (örgütlenme, prosedürler ve sorumluluklar) tespit etmiştir.

Not: Temizlenmiş alanlar, teknik arama işlemi sırasında temizlenmiş sınır şeritleri ve temizlenmiş şeritleri içerebilir. İş sahasında araba parkı, depo ve ilk yardım noktası gibi idari sebeplerle temizlenmiş alanların, ulusal prosedürler gerektirmediği sürece temizlenmiş olarak belgelenmesi gerekli değildir.

tespit

mayınsızlaştırma bağlamında bu terimin anlamı... herhangi bir yöntemle mayın veya PAM bulunmasıdır.

ulusal mayın çalışmaları otoritesi

mayından etkilenen ülkelerde mayın çalışmalarının düzenlenmesi, idaresi ve koordinasyonundan sorumlu hükümet dairesi(leri), kurum(lar) veya kuruluş(lar).

Not: Çoğu durumda ulusal mayın çalışmaları merkezi (MÇM) veya muadili olan kurum ulusal mayın çalışmaları otoritesi veya onun adına hareket edecektir.

Not: Belirli durum ve zamanlarda BM'nin veya başka bir kabul gören uluslararası kurumun, ulusal mayın çalışmaları merkezinin sorumlulukların bir kısmını veya tamamını üstlenmesi ve işlevlerinin bir kısmını veya tamamını yerine getirmesi gerekebilir.

Uluslararası Mayın Çalışmaları Standartları (UMÇS)

uluslararası camia adına BM tarafından hazırlanan; rehberlik ederek, ilkeler tespit ederek ve kimi durumlarda uluslararası şartlar ve spesifikasyonları tanımlayarak mayın çalışmalarında güvenlik ve etkinliği arttırmayı hedefleyen belgeler.

Not: Bu belgelerin sağladığı referans çerçevesi, sponsorları ve mayın çalışma program ve proje yöneticilerini, üzerinde anlaşılabilir seviyelerde etkinlik ve güvenliğe ulaşmaları için teşvik eder ve kimi durumlarda şart koşar.

Not: Bu belgeler ortak bir dil sağlar, verilerin idaresinde önerdiği formatlar ve kurullarla önemli bilgilerin serbestçe değiş tokuşunu olanaklı kılar, bu bilgi alış verişini diğer program ve projelere yardımcı olur ve kaynakların idaresi, önceliklerin belirlenmesi ve kaynakların aktarımına yardımcı olur.

yerel halkla ilişkiler

mayın çalışmaları ve diğer alanlarda, planlama, uygulama ve denetlemenin merkezine, mayından etkilenen toplulukların ihtiyaç ve önceliklerinin yerleştirilmesi için hazırlanmış bir süreç

Not: Bu konu mayın çalışmalarının başlıca stratejik ilkelerinden biri olacaktır.

Not: Yerel halkla ilişkiler, mayın çalışmalarının önceliklerini belirlemek için, mayınsızlaştırmadan önce, esnasında ve sonrasında, yerel topluluklarla bilgi alışverişi ve onları karar sürecine katma faaliyetleridir. Bu şekilde, mayın çalışma programları içerici ve toplum merkezli olmayı ve toplumun her kesiminin azami katılımını sağlamayı amaçlar. Bu katılım, projelerin ortak planlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesini içerir.

Not: Yerel halkla ilişkiler ayrıca, toplumla beraber çalışarak geçici güvenlik stratejileri geliştirir ve bireylerin ve topluluğun bunlara uygun alışkanlıklar edinmesini teşvik eder. Bu şekilde, mayın ve PAM'lar temizleninceye kadar bu silahların bireyler ve topluluk üzerindeki etkisini azaltmak amaçlanır.

yerinde imha

yerinde patlatma

her türlü mühimmatın, bulunduğu yerden çıkarılmadan, genelde patlayıcı kullanılarak imha edilmesi.

yetki kurumu

Ulusal yetkilendirme sisteminin idaresi ve icrasından sorumlu merci, genelde ulusal mayın çalışmaları otoritesinin parçası.

Yetki verme

Bir mayınsızlaştırma örgütünün, mayın çalışmalarını güvenli ve etkin biçimde planlama ve yürütmeye yeterli olduğunun resmen kabul edilmesi prosedürü.

Not: Mayın faaliyeti programlarının çoğunda, ulusal mayın faaliyet otoritesi yetki veren yapıdır. Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kurumlar veya bölgesel kuruluşlar yetkilendirme planı sağlayabilirler.

Not: ISO 9000'e göre, 'yetki belgesi veren' kurum, kuruluşlara ISO 9000 sertifikası veren "Sertifikalama veya Kayıt" kurumlarına yetki verir. UMÇS'nin kullanımı tamamen farklıdır ve yukarıdaki esas tanıma dayanır, bu tanım mayın çalışmaları camiası tarafından kabul edilmektedir.